

گزارش یک مورد واریاسیون در شاخه‌های شریان ساب‌کلاوین

✉ مهر داد جهان‌شاهی، M.Sc.*، مهرنوش شیبانی فر، M.Sc.*، یوسف صادقی، M.D., Ph.D.*

* گروه علوم تشریح دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

تاریخ وصول: شهریور ماه ۸۲، تاریخ پذیرش: آبان ماه ۸۲

چکیده

شریان ساب کلاوین یکی از شاخه‌های اصلی شریان آئورت است که در سمت چپ مستقیماً از آئورت منشأ گرفته و در سمت راست از تنه شریانی براکیوسفالیک جدا می‌شود. این شریان در شیار همانام خود از روی دنده اول گذشته و سپس تبدیل به شریان آگزیلاری می‌شود. شاخه‌های متعددی از شریان ساب کلاوین منشأ می‌گیرند که به قفسه سینه، غده تیروئید و عضلات و احشاء گردن خون‌رسانی می‌کنند.

واریاسیون‌هایی در رابطه با شاخه‌های شریان ساب کلاوین گزارش شده است. در این مورد خاص از اولین قسمت شریان ساب کلاوین، تنه مشترکی جدا شده که شاخه‌های صعودی و عرضی گردن و شریان‌های سوپر اسکاپولار و دور سال اسکاپولار از آن جدا می‌شوند. شریان تیروئیدی تحتانی در این مورد وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: شریان ساب کلاوین، واریاسیون، تنه تیروسرویکال

مقدمه

شریان ساب کلاوین در طرف راست، در عقب مفصل استرنوکلاویکولار از شریان براکیوسفالیک و در سمت چپ مستقیماً از قوس آئورت منشأ می‌گیرد. شریان ساب کلاوین از سطح فوقانی دنده اول عبور کرده و به عنوان شریان آگزیلاری نامیده می‌شود. شریان ساب کلاوین براساس مجاورتش با عضله اسکالن قدامی به سه بخش قابل تقسیم است: بخش پروگزیمال، بخش عمقی و بخش دیستال.

بخش اول در پشت غلاف کاروتید قرار داشته و تا کنار داخلی عضله اسکالن قدامی ادامه می‌یابد. بخش دوم شریان بین عضلات اسکالن قدامی در جلو و اسکالن میانی در پشت قرار دارد. و در نهایت بخش سوم شریان از کنار خارجی عضله اسکالن قدامی تا کنار خارجی دنده اول ادامه دارد و از آن پس تحت عنوان شریان آگزیلاری وارد حفره آگزیلا می‌شود [۲ و ۱]. شاخه‌های شریان ساب کلاوین در هر بخش به قرار زیر هستند:

۱- شاخه‌های بخش پروگزیمال: شریان ورتبرال، شریان

✉ آدرس مکاتبه: تهران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، گروه علوم تشریح، صندوق پستی ۱۹۳۵-۴۷۱۹
Email: mejahanshahi@yahoo.com

توراسیک داخلی، تنه تیروسرویکال که خود شاخه‌های تیروئیدی تحتانی، صعودی گردن، عرضی گردن و سوپراسکاپولار را می‌دهد.

۲- شاخه‌های بخش عمقی: تنه کوستوسرویکال که شاخه‌های گردنی عمقی و بین دنده‌ای فوقانی تر را می‌دهد.

۳- شاخه‌های بخش دیستال: تنها شاخه این قسمت شریان دور سال اسکاپولار است [۲ و ۱].

شرح گزارش

این گزارش در ارتباط با واریاسیونی است که در شاخه‌های شریان ساب کلاوین چپ جسد یک مرد در حین تشریح مشاهده شده است (شکل ۲ و ۱).

در این مورد خاص شریان ساب کلاوین چپ دارای مسیری طبیعی بوده و مجاورتش نسبت به عضله اسکالن قدامی طبیعی بوده است، لیکن الگوی شاخه‌هایش در هر سه بخش دارای واریاسیون بودند و تقریباً همه شاخه‌های شریان ساب کلاوین از بخش اول این شریان منشأ می‌گرفتند، بدین ترتیب که شاخه‌های شریانی ورتبرال و توراسیک داخلی از جایگاه اصلی

بحث

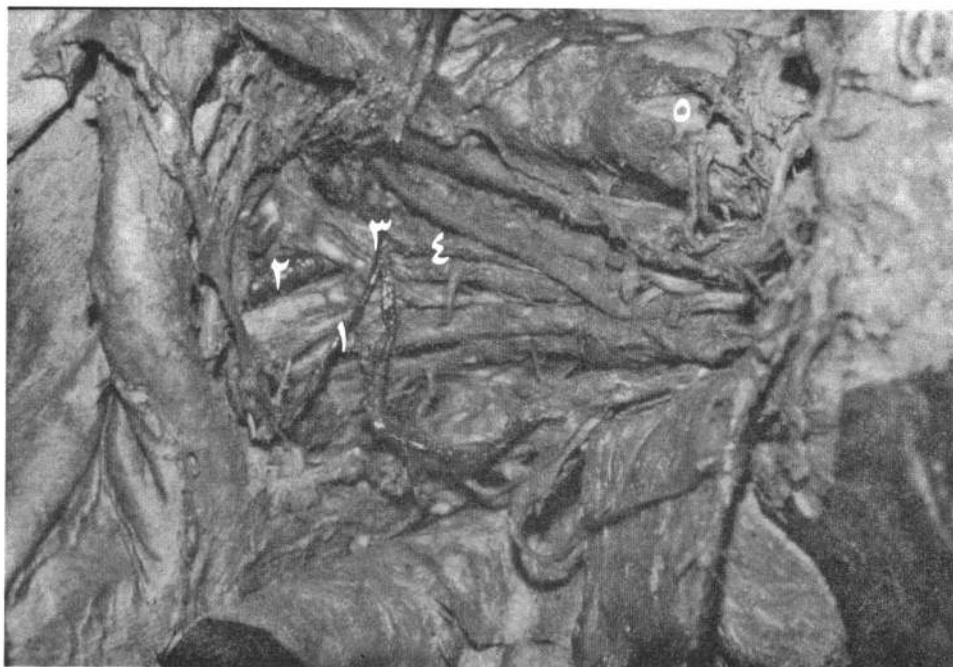
برخی واریاسیون‌ها در شریان ساب‌کلاوین و شاخه‌هایش گزارش گردیده است [۳ و ۲]. به‌عنوان مثال در یک مورد شریان ساب‌کلاوین راست به‌صورت رتروفارنژیال به‌عنوان آخرین شاخه قوس آئورت منشأ گرفته است، این وضعیت در کمتر از یک درصد موارد احتمال وقوع دارد [۴ و ۵]. گاهی جدا شدن شاخه‌ها به‌صورت الگوی طبیعی نبوده، مثلاً شریان توراسیک داخلی از سومین قسمت شریان ساب‌کلاوین منشأ گرفته و یا شریان ورتبرال چپ مستقیماً از قوس آئورت بین شریانهای کاروتید مشترک چپ و ساب‌کلاوین چپ منشأ گرفته است [۶]. گاهی تنه تیروسرویکال وجود ندارد و شاخه‌های شریانی منشعب از آن از منابع دیگری منشأ می‌گیرند، مثلاً دیده شده که شریان عرضی گردن مستقیماً از شریان ساب‌کلاوین و شریان سوپراسکاپولار از شریان توراسیک داخلی منشأ گرفته‌اند [۷]. مورد گزارش شده در این مقاله نیز یک حالت خاص از واریاسیونهای شاخه‌های شریان ساب‌کلاوین است که در گزارشهای دیگر کمتر مشابه آن دیده شده است.

خود از بخش اول این شریان منشأ گرفته و به مسیر خود رفتند، لیکن الگوی مرسوم برای شاخه‌های شریان ساب‌کلاوین به‌ویژه در بخش دوم و سوم آن طبیعی نبوده و یک شاخه قطور از اولین قسمت شریان منشأ گرفت که شبیه تنه تیروسرویکال در وضعیت طبیعی بود، با این تفاوت که هیچ شاخه‌ای از این تنه به سمت غده تیروئید نرفته و به عبارتی دیگر شریان تیروئیدی تحتانی غایب است. در ادامه از تنه شریانی فوق شریانی گردنی صعودی در جلوی عضله اسکالین قدامی به سمت بالا منشعب شده و شاخه دیگری به‌صورت شریان عرضی گردن نیز از تنه شریانی فوق جدا شد (شکل ۱).

در ادامه تنه شریانی فوق مثلث خلفی گردن را به سمت پشت طی کرده و پس از جدا شدن شاخه‌های عضلانی به دو شاخه بزرگ تقسیم شد که با توجه به مسیر حرکت شریانها، یکی از آنها شریان سوپراسکاپولار و دیگری شریان دور سال اسکاپولار بوده‌اند. با توجه به اینکه بخش دوم و سوم شریان ساب‌کلاوین در این جسد فاقد شاخه‌های شریانی بودند و با توجه به تعقیب شریان دور سال اسکاپولار دریافتیم که تنه کوستوسرویکال نیز از این شریان جدا شده است (شکل ۲).

References

1. Williams PL, Bannister LH, Berry MM, Collins P, Dyson M, Dussek JE, Ferguson MWJ. Gray's Anatomy In: Arteries of the limbs and Cardiovascular system. Edited by Gabella G. 38th ed., Churchill Livingstone, London, 1995; pp 1537-1539
2. Bergman RA, Afifi A, Miyauchi R. Throcervical trunk Arteries: Illustrated Encyclopedia of Human Anatomic Variation: Opus2: Cardiovascular system. 2003
3. Bergman RA, Afifi A, Miyauchi R. Variation in the branches of the Subclavian Artery Illustrated Encyclopedia of Human Anatomic Variation: Opus2: Cardiovascular system. 2003
4. Almenar-Garcia V, Terol FF, Correa-Lacarcel J, Robles J, Del campo FS. Retro-esophageal subclavian artery. Surg Radiol Anat. 2002; 24(3-4): 231-234
5. Komiya M, Matsuno Y, Shimada Y. Variation of the right subclavian artery as the last branch of the aortic arch in two Japanese cadavers. Okajimas Folia Anat Jpn. 1995; 72(5): 245-247
6. Vorster w, du plooy PT, Mreiring JH. Abnormal origin of internal thoracic and vertebral arteries. Clin Anat. 1998; 11(1): 33-37
7. Yucel AH, Kizilkanat E, Ozdemir CO. The variation of the subclavian artery and it's branches. Okajimas Folia Anat Jpn. 1999; 76(5): 255-261

▲ شکل ۱. شریان ساب‌کلاوین و شاخه‌های گردنی آن. ۱- شریان عرضی گردن، ۲- شریان ساب‌کلاوین، ۳- تنه نیتروسرویکال، ۴- شریان صعودی گردن، ۵- خنجره

▼ شکل ۲. تنه مشترک شریان سوپراسکاپولار و دور سال اسکاپولار. ۱- شریان دور سال اسکاپولار، ۲- شریان سوپراسکاپولار، ۳- تنه مشترک شریان سوپراسکاپولار و دور سال اسکاپولار، ۴- شاخه عضلانی

